

Geçmişten günümüze “sosyal adalet”

Social justice: From past to present

Mehmet Çakır¹

Received Date: 01 / 09 / 2016

Accepted Date: 01 / 02 / 2017

Öz

Adalet kavramının anlamı tartışmaları, birlikte yaşama düşüncesinin egemen olduğu ve “toplum” dediğimiz rasyonel düzenin ortaya çıktığı süreçten itibaren farklı anlamlara bürünerek günümüze kadar devam etmiştir. Felsefe ve politika teorisyenlerinin sürekli gündeminde bulunan bu kavram üzerine, tarih boyunca onlarca çalışma yapılmış; böylece adil bir toplum düzeninin nasıl olması gerektiği hususu sürekli olarak tartışılmıştır. Özellikle küreselleşme ile birlikte değişen ve dönüşen dünya düzeninde herkes için bağlayıcı konumda olan sosyal adalet ilkelere belirlenmek güçleşmiştir. Bu çalışma da, Geçmişten günümüze kadar devam eden adalet tartışmalarının odaklandığı en temel hususlar nelerdir? Adaleti sadece hukuki bir kavram olarak değerlendirmek ne kadar doğrudur? Adalet’in sosyal yönüne işaret eden sosyal adalet kavramının kronolojik süreçteki değişimleri nelerdir? Kültürlerarası geçişin kolaylaştığı, çok kültürlü hayatın yaygınlaştığı bir dünya düzeninde herkes için bağlayıcı konumda olan ve her bireyin eşit haklarla donatıldığı, sosyal adalet ilkelerinin egemen kılındığı bir toplumu hayal etmek olanaklı mıdır? soruları ekseninde adalet ve sosyal adalet kavramlarına ilişkin hususlar, ünlü bilim insanı “Yusuf Has Hacib’ten başlamak üzere ünlü adalet kuramcısı David Miller’e kadar adalet’e ilişkin tartışma yürüten kuramcılarının görüşleri ekseninde tartışılacaktır. Çalışmamız literatür taraması yöntemi ile oluşturulmuş olup tartışmalar sistematik bir ekseninde değerlendirilecektir. Bu çalışma da adalet’e ilişkin sistematik bir bilgi hazinesi oluşturulmakta ve konuya ilgi duyan araştırmacılar için bir perspektif sunulması amaçlanmaktadır.

Anahtar sözcükler: Adalet, sosyal adalet, sosyal adalet ilkeleri

Abstract

Discussions of the meaning of justice has continued to the present day, dominated by the thought of living together and we have called that a “society” since the process of the emergence of rational order by dressing up different meanings. On this concept which is in the agenda of philosophy and political theorists studies have been done throughout history. So the issue was constantly discussed that how it should be fair social order. Especially, due to globalization the binding location for anyone, it has become difficult to determine the principles of social justice. In this study, what are the main issues the focus of ongoing discussions justice from the past up to the present? How accurate is to evaluate justice concept only as a legal concept? What are the changes of concept of social justice in the chronological process? Is it possible to imagine a society, intercultural transition easier, a world order in which multicultural life spread, who legally binding for everyone and every individual is provided with equal rights, in which the domination of the principles of social justice? will discuss in the context of the above questions issues which related to the concepts of justice and social justice, theorists of justice who from Yusuf Has Hacib to David Miller. Our study is formed by the literature review method. Discussions will be evaluated in a systematic axis. In this study, it is intended to create a systematic information reservoir and to provide a perspective for researchers interested in the subject for justice.

Keyword: Justice, social justice, the principles of social justice

1. Giriş

Adalet kavramı yüzyıllar boyunca tartışılmış, hala üzerinde ortak bir tanımı olmayan bir kavramdır. Yunan felsefesinin sistemik ilk dönem temsilcileri olan Platon ve Aristoteles’ten başlamak üzere adalet üzerine farklı görüşler beyan edilmiştir. Peki yüzyıllardır tartışılan bu kavramın

¹Araştırma Görevlisi, Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü. Denizli
Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara. E-posta: mehnmet@gmail.com

anlamı nedir? Platon'un "Devlet" adlı eserinde, Sokrates ve yanındakilerin diyaloglarında "adalet" hususu üzerinde epeyce tartıştıkları görülmektedir. Sokrates adaleti, mutlu olmak isteyen için öylece ve de getireceği sonuçlardan ötürü sevmesi gereken iyi olarak tanımlar (Politeia, 1. Kitap 380a). Ruhun ölümsüz olduğunu savunan Platon, insanlar dünyaya gelmeden önce çeşitli form ve kabullerle dolaysız bir ilişki içinde bulunduğumuzdan, form ya da kabullere dair bilgiler, habituslar bireylerin içinde yer almaktadır. Ona göre "iyi" düşüncesi toplum düzeninde adaleti sağlamanın adil bir düzen inşa etmenin, adil bir dünya da yaşamın olmazsa olmazıdır. Adil olma yeteneğine ulaşmış bir birey ancak adaleti anlayıp kavrayabilir. Dolayısıyla Platon, adil bir toplum inşa etme, adaleti egemen kılma için, en başta mesele adalet terazisinden geçmiş bir devlet düzeni inşa etmenin gerekliliğini belirtmiştir (Politeia, 2. Kitap, 368 d-e, 369a).

Platon'un Devlet adlı eserinde başta Sokrates olmak üzere Glaukon, Thrasymakhos ve diğerlerinin adalete ilişkin diyalogları incelendiği zaman aşağıda adalete ilişkin temalardan söz edilebilir:

"Adil olmak, borcun olduğunda onu geri vermek" (331e), dostlara yarar, düşmanlara zarar veren bir sanat (332d), barışta yararlı olan bir olgu (332e), anlaşmalarda ve ticari sözleşmelerde yararı dokunan bir olgu (333a), güçlünün çıkarına olan bir şey (338c), erdem (348c), akıllılık ve becerikli olmak (351a), beraberinde getireceği yüzeysel saygınlık ve para için uğrunda çabalanması gereken bir şey (358a), en iyi şey ile en kötü şeyin ortası (359a), görme, iştme, bilgi, sağlık gibi değerlerini görünümünden değil, özlerinden alan değeri yüksek (iyi) şeylere benzeyen; sadece sonuçları için değil, daha çok sırf kendisi için arzu edilebilecek bir şey (367c)... şeklindedir.

Kendisinden önceki gelişmeleri bir araya toplayıp bunu daha da ileri götürmek isteyen Aristoteles felsefesi öğretisinde (Gökberk, 2007: 68) adalet konusu ise ütopyik olarak tartışılmamıştır. Ökçesiz'e göre Aristoteles'in adalete ilişkin görüşlerinin iki farklı perspektifte değerlendirmek yanlış olmayacaktır. Ona göre adalet niceliksel olarak şahsi-bireysel ya da özel-spesifik eşitlik anlayışıdır. Bir ikincisi ise kamusal ve hukuksal eşitlik anlayışıdır (2008: 127) Çebi'ye göre Aristoteles, hocası Platon gibi ütopyacı değildir (2012: 95). Ayrıca Aristoteles'in adalet tanımında diyalektik bir yaklaşım sezilir. Ona göre adalet kavramı, adaletsizlik kavramı ile birlikte tanımlanmalıdır. Bu anlamda yasaları reddetmek ve kanunların emir ve uyarılarına uymamak, kanunları şahsi menfaatlere göre dizayn etmek; dolayısıyla kanunlara uymamanın neticesinde bir eşitsizlik inşa etmek adaletsizlik olarak tanımlanmakta iken, konulmuş hukuk kurallarına ve yasalara sorumlu davranmak ve eşitlik ilkesine sadık kalmak ise adalet olarak tanımlanmıştır (Topakkaya, 2008: 34).

Aristoteles'in "polis"i, adaleti tesis etmemize imkân sağlayan, adaletin anlama büründüğü bir şehir veya devlettir (Topakkaya, 2008: 34). Dahası polis diye adlandırdığımız sistem ya da şehir sistemi; herkesin mutlu olduğu ya da olacağı, adaleti görünür kılacak ve adil bir toplumun kapsamlı bir şekilde vuku bulacağı bir mekan olma özelliğine sahip araçtır. Aristoteles'e göre nasıl bir el ya da ayak ile vücut arasında parça bütün ilişkisi var ise, aynı şekilde insan ile yaşadığı şehir arasında buna benzer bir bütünsellik ilişkisi söz konusudur. Nasıl bir el veya ayak vücuttan koparıldığı zaman o organın vücut bütünlüğü bağlamında fonksiyonunu kaybederse, aynı şekilde insanın "polis"ten koparılması o kişinin adaleti kaybedeceği anlamına gelmektedir (Çebi, 2012: 98-99).

Genel kabullere dayalı bir adalet sistemine karşı çıkan Aristoteles, en iyi vatandaşların yönettiği ve erdemlilerin ödüllendirildiği bir polis sistemi ile birlikte dağıtılacak adaletin hak etme te-

melli olması gerektiğine inanmaktadır (Çebi, 2012: 101). Kanun ve yasalar ile garanti altına alınmış bir polis sisteminde adalet, mevzu bahis kanun ve yasaları reddetme sonucu mal ya da hizmetlerin eşit dağılmaması sonucu vuku bulan adaletsizlik kavramı içerisinde önemli bir ayrım yapan Aristoteles, eşit mal ve hizmet dağıtımını etkileyen ya da engelleyen her türlü ihlal ya da kuralsızlığın polis dediğimiz şehir sistemini tehlikeye atacağını düşünmektedir (Topakkaya, 2008: 36). Dolayısıyla tüm bunlar, Aristoteles’in resmini özenerek çizdiği polis’te adalet’in vazgeçilmez bir erdem olduğu düşüncesini uyandırmaktadır. Aristoteles “iyi” ve “erdem” kavramlarının anlamlarının öğretilmesi ve yaşam tarzı haline getirilmesi için eğitime büyük önem vermektedir (Çebi, 2012: 110). Başka bir ifade ile birlikte yaşamının ortak zemini konumunda bulunan polis’te toplumsal bütünleşmeyi inşa etme ve adaleti egemen kılmanın en idealist yolu eğitimidir. İyilik ve erdemlilik ancak eğitim yoluyla öğretilir.

Özetle adalet, Platon’un devletinde tanrısal bir form, dünyadan uzak başka bir dünyaya ait, bu dünyada gerçekleştirilmesi en iyi ihtimalle çok yetersiz olan bir ideal olarak bahsedilmiştir.

Platon aynı zamanda adil toplum ile adil birey arasında bir koşutluk ilişkisi kurmuş, ikisinin de kendi parçaları arasındaki uyuma bağlı olduğunu söylemiş, biri olmadan diğerinin de olmayacağını vurgulamıştır. Platonun vurguladığı adalet anlayışı, soyut kurallar ve politikalar değil, iyi hayat, hepimizi birlikte yaşamamızı sağlayacak yollardır (Solomon,2004: 45).

Kişisel bir erdemi, iyi hayatı gösteren tek erdem olarak düşünmüştür. Hocası Sokrates ise, sadece tanrısal bir formdan ziyade kişisel bir erdem olduğunu kendi hayatından örneklerle adaleti anlatır. Bu yüzden adalet bir kavram veya kuram değil, bir yaşayış, bir düşünüş, bir hissediş modelidir (Solomon,2004: 24).

Aristoteles’in felsefi doktrinine sadık kalan aynı zamanda eserlerine şerh düştüğü için İslam dünyasında “şarih” adı verilen (Şulul,2009: 32-33) İslam filozofu İbn Rüşd’e göre adalet, izah edilmesi gereken bir erdemdir. Ona göre adalet erdemi, devletin yönetimi ile ilgilidir; devletin ayakta kalması ve düzeninin sağlanması buna bağlıdır. Adalet ilkesine göre her birey, sadece kendi doğasına uygun bir mesleği icra edebilir. Sonuçta devleti idare edenler ile idare edilenlerin bu sağlam inancı taşıması, kanunların ve yasaların emrettiği her şeyi muhafaza etmesi gerekir. Devletin yetkinliğinin nedeni devlette bulunan çocukların, kadınların, hizmetçilerin, yöneticilerin, bütün insanların ve bütün sınıfların her birinin tabiatına uygun olan işler yapması, bunun dışında başka bir iş yapmamasıdır. Bu anlamda İbn Rüşd, eğer devlette âdil insanlar varsa, o devlet adaletli olmakla nitelendiğini, çünkü adaletin, bu devlet halkının her bir ferdinde var olduğunu; bunun ise siyasi adalet olarak adlandırılacağından bahseder (Şulul,2009: 86). Aynı zamanda adalet ilkesi insan nefsinin bütün kısımlarında vardır ve yapması gereken şeyi yapmaktadır. Devlet bu yönüyle insana benzemektedir. Çünkü egemen olan akıl gücü, nefsin diğer güçlerinden üst bir konumdadır (Şulul,2009: 88).

Türk edebiyatında ilk siyasetnâme olarak kabul edilen Kutadgu Bilig’in yazarı Yusuf Has Hacıp ise, ünlü eserinde adalet, saadet, akıl ve akıbet kavramlarını temsiller üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Adı geçen eserde olaylar arasında bir takım soyut ya da felsefi kavramların hükümdarın özellikleri ile kavramsallaştırıldığına şahit olmaktayız. Mevzu bahis dört soyut-felsefi kavramlara karşılık gelen hükümdarlar ya da eserdeki aktörlerden biri hükümdar Kün Toğdı’dır. Kün Toğdı “adâlet”i temsil etmektedir. Aynı eserde diğer önemli şahıs ise Ay Toldı’dır. Ay Toldı ise saadeti ya da mutluluğu temsil etmektedir. Bir diğer önemli şahıs ise Ögdülmiş’tir. Ögdülmiş ise

“akl”ı temsil etmektedir. Son önemli aktör ise Odgurmış’tır. Odgurmış ise kader ve kaza ekseninde “âkibet” ile özdeşleştirilmiştir (Arat 2008: 36). İlgili eserde gözler önüne serilen bir hikaye adalete verilen değer ve anlamı anlamakta oldukça önemli bir yere sahiptir. Olay Hükümdarın Ay Toldı’ya Adalet Vasfını Söyle başlıkta anlatılmaktadır. Bu bölüme göz önüne getirip hayalde tasavvur edilen bir olay olarak adlandıracağımız alegorik bir benzetme ile Kün Toğdı, günün birinde gelmesi için Ay Toldı’yı makamına çağırır. Aynı zamanda Kün Toğdı üç ayağı birbirine bağlı olan gümüşten yapılmış bir taht üzerinde oturmaktadır. Hikayeye göre oldukça öfkeli bir ruh hali içerisinde. Elinde büyük mü büyük bir bıçak, sağ yanında şeker, sol yanında acı bir ot bulunmaktadır. Huzura gelen Ay Toldı hükümdarın neden öfkeli olduğunu, üç ayaklı gümüş tahtın, bıçağı, şekeri ve acı otun kerametini sorar. Hükümdar, “Üç ayaklı olan her şey doğru ve düz durur. Ben işleri bıçak gibi keser, atarım; hak arayan kimsenin işini uzatmam. Şeker, zulme uğrayarak kapıma gelen ve adâleti bende bulan insan içindir. Zehir gibi acı olan bu Hint otunu zorbalara ve doğruluktan kaçan kimseler içer. Benim sertliğim, kaşlarımın çatıklığı ve bu asık suratım bana gelen zâlimler içindir” (Arat 2008: 65-70) diyerek anlamlı bir cevap vermiştir. Dolayısıyla hükümdarlık makamı, adaletin tüm vasıflarını üzerinde bulunduran canlı konumundadır ve adaleti tesis etmeyi taahhüt eden yapıdadır.

Hobbes, Platon’un insanın, bir davranışı iyi veya kötü olarak anlamasını sağlayan şey kendisinden bağımsız olarak var olan ve duyuları ile algılayamayacağı “iyi” veya “kötü” idealer iddiasını kabul etmez. Bu reddediş ile adalet tanımına başlayan Hobbes, zamandan ve mekândan bağımsız mutlak “iyi”, “kötü”, “adil” vb. kavramlardan söz etmenin imkânı yoktur düşüncesiyle, “iyinin” ve “kötünün” polislerde anlamlı hale geldiğini belirten Aristoteles’in çizdiği yoldan gider. İyinin ve kötünün sözü ancak devlette edilebilir. Adalet’in çıkış yönü ve gelişimi, doğa kuralları içinde bulunabilir. Çünkü, eğer önceden bir anlaşma metni ya da sözleşme bulunmadığı sürece herhangi bir hak devredilemez ve her bir bireyin her şey üzerinde hakkı vardır; dolayısıyla bu anlamda gerçekleştirilmiş herhangi bir fiil adaletsiz sayılmaz. Ancak, orta da bir sözleşme ya da antlaşma var ise, o sözleşme ya da antlaşmayı yok saymak ya da ihlal etmek adaletsiz bir fiildir. Bu noktada adaletsizliğin temel tanımı, sözleşme-antlaşma kurallarını yerine getirmemekten gayri bir şey değildir ki; adaletsiz olarak sunulmayan her bir şey de adildir (Hobbes, 2008: 105).

Tarihte İngiliz aydınlanmasını, dolayısıyla Avrupa’daki aydınlanmayı başlatan İngiliz düşünür Jhon Locke ise adaleti, insanların özgür, eşit, rasyonel ve emekleriyle mal ve mülkiyet sahibi olabilecekleri bir ortamda yaşayabilme olarak tanımlamaktadır (Çebi, 2012: 152). Ünlü *Yönetim Üzerine İkinci İncelemeler* adlı eserinde doğa durumunda bulunan bireylerin, eşitlik ve adalet olarak haklarının teslim edilmesinde bir takım sakıncalarına değinen Locke burada, bireyler arasındaki “fiili güç” durumundan bahseder (Locke, 2012: 19). Adaletin ve eşitliğin tesis edilmesinin geçici bir süreliğine haz vereceğine, sınırsız haz ve mutluluk için doğa durumunda bulunan bireylerin yasalarla donatılmış bir üstün otorite (Locke, 2012: 89) düzeninde yaşanmalarının uygun olacağını düşünür. Ona göre “fiili güce bağlı savaş durumu” ancak bu şekilde sonuçlandırılabilir.

“Yetkili bir ortak bir Yargıcın yokluğu, bütün İnsanları bir doğa durumuna sokar: Ancak bir insanın kişiliği üzerinde haksız güç, ister ortak bir Yargıç olsun ister olmasın, her iki halde de bir Savaş Durumu doğurur. Ancak fiili güç sona erdiğinde, Toplumdakiler arasında Savaş Durumu kesilir ve her iki taraf da Yasanın adaletli belirleyiciliğine eşit biçimde tabii olurlar; çünkü bundan sonra geçmiş zararların tazmini ve gelecekteki hasarların önlenmesi için başvuru yolu açılmış olur” (2012: 19).

Adaletin nasıl doğduğuna ilişkin hususlarda akılcı ve ahite (sözleşme-antlaşma) uygun bir yaklaşım benimseyerek yaklaşan Hume, adalet kuramının temelini empirist bir yöntemle duyguları koymuştur (Türkan, Aşkın, 2013: 26) . Ona göre kamusal yarar adaletin tek ve gerçek kaynağıdır. Bu noktada adaletin kamusal bir yarar olduğunu söylemek bizatihi kendisinin ya da doğuracağı sonuçların yararlı olduğu şeklinde anlaşılmalıdır. Hume için karşılıklı beklenen avantaj olarak anlaşılması gereken kamusal yarar adaletin temel kaynağıdır (Çebi, 2012: 158-159).

Adalet konusunda 1700’lü yıllarda özellikle Fransa da adından söz ettiren bir başka düşünür ise, Robespierre’dir. “*Yasacılar! adaletli yasalar yapınız! Kamu görevlileri! onları doğru dürüst uygulatınız! Bütün politikanız bu olsun. Böylece bütün dünyaya yepyeni bir örnek verebilirsiniz, özgür ve erdemli bir ulus örneği*” (Robespierre, 1975: 64) sözleriyle hatırlayabileceğimiz Fransız düşünür ve avukat, özellikle kendi döneminde şahit olduğu bir takım haksızlıklara karşı yaşamını adanmış, bütün kötülüklerin kaynağının halktan değil, iktidar sahiplerinden geldiğini savunmuştur (1975: 9). Anlaşılacağı üzere Robespierre haksız kazanca, adaletsiz uygulamalara, çarpık düzen anlayışına savaş açmış ve düzenin kaynağının adalet olduğuna inanmıştır.

2. Sosyal adalet

Adalet kavramı Türk Dil Kurumunun sözlüğünde tanımı; *Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması* şeklindedir. Burada adalet dediğimiz kavramın hakların dağıtımını gerçekleştiren, dağıtım esas ve ölçülerini belirleyebilen bir mekanizma görevinde olduğu görülmektedir. Sosyal adalet kavramı ise; *Toplumun değişik kesimlerinde hayat standardı, gelir düzeyi vb. birtakım ölçülerin fırsat eşitliği çerçevesinde dikkate alınmasıyla sosyal alanda sağlanan denge durumu* şeklinde tanımlanmaktadır (TDK: 2016). Dolayısıyla adalet tartışması tek başına iken pasif, soyut ve tekil bir konumda iken, sosyal adalet kavramı çoğul, aktif ve toplumun genel denge durumuna hitap etmesi itibarı ile somut bir kavram vaziyetindedir.

Kaya’ya göre düşünce boyutu ile adalet ve sosyal adalet arasındaki belirgin ilişki, on sekizinci ve on dokuzuncu yılların arasında öncelikle İngiltere’de Bentham ve Mill tarafından ortaya atılan ve üzerine çalışılan, temel faydacılığı mutlu olma ve ahlak dediğimiz kavramların kaynağı olarak temellendirilen “Pragmatizm” kuramıyla gündeme gelmiştir. Ancak adalet ile ilgili faydacılığı esas alan en önemli adım ise John Rawls tarafından inşa edilen adalet görüşüyle daha anlaşılır hale dönüşmüştür (2000: 17).

David Harvey adaleti, çatışan istek ve talepleri çözüme kavuşturmak için ilke ya da ilkeler yumağı şeklinde tanımlamıştır. O işbirliği ile bireysel talepleri toplumsal taleplere dönüştürürken ortaya çıkan farklı taleplerin çözüme kavuşturulması noktasında adil ilkelerin söz konusu olmasıyla bu taleplerin çözüleceğine inanmaktadır. Ona göre mevzu bahis çatışan istek ve taleplerin tartışılması ise farklı bağlamlarda gerçekleştirilebilir (2003: 94).

Özgüven’e göre sosyal adalet, devlet sisteminden ekonomik ve hukuk sistemine kadar tüm alanları ilgilendiren bir kavram niteliğindedir. Zira ona göre sosyal adalet laik, demokratik rejime, insan hak ve hürriyetine, dini inançlarına bağlı, gelir dağılımındaki olağan üstü dengesizliği ve bölgesel gelişme farklarını gidermeye çalışan bir hukuk anlayışıdır (2003: 36-37).

2.1. Jhon Rawls: Hakkaniyet Olarak adalet

Günümüzde adalet kuramına farklı bir boyut kazandıran siyaset felsefecisi Rawls, adalet toplumsal kurumların ilk erdemidir der ve sonra adaleti, soylu ama son derece soyut bir eşitlik savunmasına ve toplumumuzdaki en avantajsız kişilere yönelik, aynı derecede soyut bir meseleye

çevirir. Tabi ki duygusal temeli tamamen red etmez. Ancak adalet duygumuzun adalet ilkelerini uygulamaya ve bu ilkelere göre hareket etmeye yönelik güçlü arzudan başka bir şey olmadığını söyler (Solomon,2004: 25).

Rawls'un fikir dünyasını yansıtan en önemli eserlerinden biri olan "Bir Adalet Kuramı" adlı eserinde temel amacının, adil bir düzenin kurulu olduğu bir toplumda egemen kılınacak temel ilkeleri bulmak olduğunu söylenebilir. Aynı eserinde Rawls, bu amacını gerçekleştirirken adalet'in soyut tanımını yapıp bireylerin bu tanıma uygun davranmalarını beklemek yerine, tam tersine daha gerçekçi bir yaklaşımla, adil düzeni kurmanın o toplumda yaşayan bireylerin özel durumlarını gözetererek mümkün olacağı kanaatinde dir.

Rawls'un çalışmasında adil düzeni inşa etmede, tek amaç adalet ilkelerini belirlenmesini sağlamak değil, aksine adalet ilkelerinin oluşturulmasını sağlayacak doğru "yöntem" i bulmaktır. Dolayısıyla Rawls'un çalışmasında "sonuçtan" ziyade "süreç" önem taşımaktadır (Borovalı, 2006: 11).

Hakkaniyet Olarak Adalet kavramsallaştırması ile adil düzen kurmanın ilkelerini aramaya başlayan Rawls, inşa etmeye çalıştığı kuramının merkezine iki farklı kuramsal öge yerleştirir. Bunlar, başlangıç noktası-durumu (original position) ve bilgisizlik-cehalet peçesi (veil of ignorance) kavramlarıdır. Rawls'un adalet teorisini inşa etmede ortaya attığı *başlangıç durumu*, bireyin tüm çıkar ve sosyal statülerinden habersiz olduğu, yani statü ve gelir durumu olarak nötr durumda bulunan; sadece bireyin kişisel çıkarını, ulusunu, milletini, dini inancını veya sosyal, siyasal durumunu değil, aynı zamanda toplum bireylerinin çıkarlarını göz etmede yetkin olduğu/olacağı bir *bilgisizlik peçesi* vasıtasıyla oluşan adalet anlayışını ifade etmektedir. "*Başlangıç durumu*"ndaki bireyler *bilgisizlik peçesi* nedeniyle kendileri hakkında hiçbir bilgiye sahip değildirl er. *Bilgisizlik peçesi* bireylerin iyi ve kötü, faydalı ve zararlı olan her şeyi, yaşamlarındaki gelecek planlamalarını ve kariyerlerini bilmelerini engellemektedir (Borovalı, 2006: 11). Pogge'nin aktardığından hareketle Rawls, *başlangıç durumunda* bireylerin adil olarak davrandıklarını, her bireyin özgür ve bir diğerine eşit olduğunun bilincinde olarak sosyal adaleti inşa etmede rol oynadıklarını belirtmektedir (2006:167). Çünkü Rawls, "adil bir toplumun temel ilkeleri nelerdir" sorusuna en iyi cevabı verecek olan kişilerin başlangıç durumunda bulunan bireyler olduğunu savunmaktadır (Borovalı, 2006: 11-12).

Bir Adalet Kuramı adlı eserin de Rawls, sosyal adalet ilkelerinin toplumun temel yapısını belirleyen ilkeler olarak hangi ana ilkeler olabileceği sorusuna yanıt bulmaya çalışır. O toplumsal işbirliğinin doğurduğu yük ve faydaların nasıl bölüşürüleceğini belirleyen sosyal adalet ilkeleri önerisini, Locke, Rousseau ve Kant tarafından geliştirilmiş geleneksel toplumsal sözleşme kuramına dayanır. Buna göre sosyal adalet ilkeleri özgür ve rasyonel bireylerin eşit bir konumda bir araya gelerek üzerinde anlaşacakları ilkel erdir (Doğan, 2011: 26).

Rawls teorisini klasik faydacılığa bir tepki olarak geliştirir. Klasik faydacılığa göre bir toplumdaki bireylerin toplam mutluluğunu maksimize eden sosyal düzen doğru ya da en iyi düzendir. Eldeki toplam faydanın nasıl dağıtıldığı nın bir önemi yoktur. Ayrıca toplam mutluluğu artıracaksa bireylerin hakları feda edilebilir (Mill'den Akt. Doğan,2011: 27).

Rawls, faydacılığın insanlar arasındaki farkları önemsemeyen ve herkes adına karar veren bu tarafsız gözlemci yaklaşıma önerdiği adalet kuramı ile karşı çıkmaktadır. Rawls için her insanın sahip olduğu temel hak ve özgürlüklerin toplumsal önceliği vardır. Temel hak ve özgürlüklerin kendi içinde değeri vardır ve politik pazarlık konusu yapılamazlar. Hakkaniyet olarak adalet adını

verdiği kuramında insanların adalet ilkelerini çiğneyecek arzu ve isteklerini bastırmaları gerektiğini belirtir. Ona göre hak kavramı iyi kavramından önce gelir. Adaleti çiğneyen çıkar ve arzuların bir değeri yoktur (Doğan,2011: 27).

Rawls belirli bir iyi düşüncesini maksimum seviyeye çıkartmak uğruna bir “doğru” inşa etmenin etik olarak geçersiz olacağını savunmaktadır. Çünkü insanların iyileri farklıdır ve çeşitlidir. Ona göre ahlaki hususlarla inşa edilmiş, geçerli ve kapsayıcı bir etik teorisi kurabilmenin yolu, “doğru” ya da “doğrulara” dönük tanımların netleştirilmesi ve doğru’nun temel ilkeleri belirlemekten geçmektedir. Bu yüzden Rawls, “doğrunun” “iyi” karşısındaki konumunu belirlerken, doğruya öncelik tanıdığı görülmektedir. Bunu yaparken iki ana amacı vardır Rawls’in. Birincisi geliştirilen teorinin farklı yaşantı planları noktasında tarafsız bir zemin yaratmak; diğeri ise, tüm akılsal analiz yeteneğine sahip bireylerin benimseyeceği ve her yerde geçerli olacak adalet ilke ve esasları inşa etmektir. kabul edeceği her zaman ve her yerde geçerli evrensel adalet ilkeleri oluşturmaktır. Dolayısıyla Rawls, teorisini inşa ederken tarafsızlık ve evrensel olma ilkelerinin “doğrunun” “iyi” karşısındaki önceliği varsayımı ile temellendirmektedir (Kocaoğlu, 2014, 31).

Rawls iki farklı sosyal adalet ilkesi önerir. İlki, temel hak ve ödevlerin eşit bölüşümünü gerektirirken, ikincisi sosyal ve ekonomik eşitsizliklerin ancak toplumun en az avantajlı üyelerinin yararına olacaksa, ahlaki açıdan kabul edilebilir olmasını gerektirmektedir. Jhon Rawls’a göre bu adalet ilkeleri;

1) Her insanın herkese özgürlük sistemiyle uyumlu eşit temel özgürlüklerin en kapsamlı toplam sistemine eşit hakkı vardır.

2) Sosyal ve ekonomik eşitsizlikler öyle düzenlenmelidir ki, bunlar; Toplumdaki avantajların en azına sahip olanların en büyük faydasına, adil birikimler ilkesiyle (farklılık ilkesi) tutarlı biçimde olmalı ve resmi kadro ve pozisyonlar adil fırsat eşitliği koşulları ekseninde her bir bireye açık olmalıdır. (Rawls, 1999: 53).

2.2. Robert Nozick: Hak ediş olarak adalet

Nozick’in adalet teorisinde adalet, birey hak ve özgürlükleri temelinde inşa edilmekte, adaletin anlamının bireyin biricikliğinin garanti edilmesi ile özdeş olduğunu vurgulamaktadır (Kocaoğlu, 2014: 38).

Sağlam’a göre Nozick, öncelikle adaleti tesis etmek üzere uğraş veren bir siyaset veya hukuk teorilerininin ya da teorisyenlerinin, adaletin inşasında doğrudan etkilenecek olan bireylerin haklarını hiçbir şekilde ihlal etmemesi gerektiğini belirtir. Anarchy, State and Utopia adlı eserinde bireylerin hakları hususu sürekli üzerinde durulan bir hususur. Nitekim mevzu bahis eserin hemen başına “bireylerin hakları vardır ve hiç kimse bu hakları sınırlayamaz” şeklindeki ifadesi, adalet analizi ve adil bir toplum analizinde öznenin “bireylerin hakları” olduğunu göstermektedir (Sağlam,2007:182).

Nozick aynı zamanda devletin adaletin gerçekleşmesine ilişkin rolünü minimize etmeyi gayreti içerisinde. Ona göre devletin rolü güvenliğinin sağlanması ve hakların ihlalinin önlemekten ibaret olmalıdır(Balı,2001: 167).

Kocaoğlu’na göre Nozick’in kalıplara ve sonuçlara dayanmayan, tarihsel arka planı dikkate alan hak ediş teorisi, aslında üç ilkeyi içinde barındırmaktadır. Bunlar;

- Adil ilk edinme ilkesi,

- Adil transfer ilkesi,
- Adaletsizliklerin tazmin etme ilkesi (Kocaoğlu, 2014: 40-41).

Nozick'in bu hak ediş esasına dayanan adalet teorisi dış kaynaklar üzerinde kurulan mülkiyetin diğerlerinin durumunu nasıl etkilediğine, yapılan transferlerin adil olma koşullarına ve transferlerde ortaya çıkan adaletsizliklerin tazmin edilmesine odaklanmaktadır. Onun temel amacı, bu üç ilkeye dayanarak bireyin hak ve özgürlüklerini garanti etmektir (Kocaoğlu, 2014: 40).

2.3. Michael Walzer: Kompleks eşitlik olarak adalet

Walzer'in geliştirdiği bu adalet anlayışının özünde toplumdaki değerlerin dağıtımında her bir toplumsal nimet için farklı bir eşitlik anlayışının esas alınması gerektiği düşüncesi yatmaktadır (Balı,2001:171).Ona göre adalet insan toplumlarına ilişkindir. Toplumlarda kültürler, dinler, siyasal düzenler, coğrafi şartlar gibi pek çok faktör tarafından belirlenen çok farklı yaşam biçimleri mevcuttur. Ona göre evrensel nitelikte adalet kuralları yoktur. Adalet belli bir zamanda belli bir topluluğun eseri olarak ortaya çıkar(2001: 73).

Walzer'e göre evrensel herkes ve her toplum için geçerli bir adalet anlayışı inşa etmek ya da kurgulamak mümkün değildir (Walzer, akt. Hazır 2012: 8). Bırakın inşa etmeyi adaleti bile, bir toplumda belirli ihtiyaçlar karşında belirlenmiş bir zaman diliminde ortaya çıkan ihtiyaçlar ekseninde oluşmuş özel bir şey olarak bakmamız gerekmektedir. Her toplumun ya da topluluğun farklı iyi ve kötü idesi vardır ki mesele tanımdan ziyade dağıtım konusundadır.

2.4. Friedrich August von Hayek: Bir "illizyon" olarak adalet

Bu konuda kuşkusuz ilk akla gelen isim ünlü Filozof Hayek'tir. Diğerlerinin aksine sosyal adalet konusuna çok farklı noktalardan değerlendirmeler sunmuştur.

Topakkaya'ya göre Hayek, öncelikle sosyal adalet kavramına diğer düşünürlerin yükledikleri tılsımlı anlamları eleştirerek başlar. Dolayısıyla ona göre sosyal adalet onun çalışmalarına zaman zaman "anlamsız" ve "yanıltıcı" aynı zamanda dini referansları olan "dinsel batıl inanç" gibi yoğun negatif anlamların yüklendiği bir kavram niteliğindedir. Nitekim o sosyal adalet kavramını, işçi haklarını ilgilendiren ve onların haklarını garantiye alan sosyal sigorta, ya da emeği sömürülen işçilerin hak ve özgürlüklerinin korunması veya sadece kurum ya da kuruluşlar tarafından sağlanan sosyal yardımlar şeklinde anlamak konu üzerinde yanlış ve eksiklik arz edecektir. İllizyon benzetmesi ise, bir toplumda çatışan grupların kendi şahsi haklarını savunmak ve amaçlarını gerçekleştirmek üzere kurguladıkları ve yanılısama etkisi taşıyan bir kavram olarak sosyal adaleti bir söylem olarak sosyal adaletin etkisini anlatmak için kullanmıştır. Ona göre, sosyal ekonomi kendi düzeni vesilesi ile bireylerin gereksinimlerini ya da ihtiyaçlarını, sosyal adalet üzerine inşa edilen tılsımlı anlamlarından daha fazla oranda karşıladığını iddia etmektedir. Bu da Hayek'in illizyon etkisi gösteren bu kavrama karşı göstermiş olduğu tepkinin kuramsal bir nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır (Topakkaya, 2008: 8).

Güçlü ve iddialı çıkarımları sebebiyle eleştirilen Hayek, toplumda özgür insanlardan oluşan bir kitlenin olması neticesinde sosyal adaletin anlamsız ve boş olduğunu düşünmekte ve yine bu durumun insanlar tarafından garip bir şeymiş gibi geleceğini düşünmektedir. Bunun sebebini ise insanların liyakat ve hak etme duygusuna yükledikleri anlamlar neticesinde oluştuğunu iddia etmektedir. Ancak bu garipliği ortadan kaldırmak adına ortaya attığı örnek ise anlaşılabilir türdendir. Ona göre "nasıl iki farklı yazgıya sahip bireylerin durumu değerlendirirken, kötü yazgıya

sahip birey için “adaletsiz” sözcüğü kullanılmıyorsa ya da kullanmıyorsak; hür bir toplumda hayatını idame ettiren bireylerin aktiviteleri, eylemleri sonucu ortaya çıkan hususlarında adaletsiz olduğunu iddia etmek Hayek’e göre anlamsız bir yorum olacaktır (Hayek, 1995:103).

2.5. David Miller: Beşeri ilişki modeli olarak adalet

Çağdaş siyaset filozoflar arasında çok önemli bir yere sahip olan Miller, sosyal adalet hususunda nasıl bir tartışma yürütülmesi gerektiği üzerinden sosyal adaleti; yaşamdaki iyi (avantaj) ve kötü şeylerin (dezavantaj) toplumdaki bireyler arasında nasıl dağıtılması gerektiğinden hareketle açıklamak istemektedir (Miller, 1999: 1). David Miller’in avantajlar listesinde bahsettiği konular; para ve ürünler, mülkiyet, makam ve mevki, eğitim, tıbbi bakım, çocuk yardımı ile birlikte çocuk bakımı, onur ve ödüller, kişisel güvenlik, konut, boş zaman aktivitelerine ilişkin fırsat ve kaynaklar şeklinde listelenmektedir. Dezavantajlı konular ise, askerlik hizmeti, zor, tehlikeli veya aşığılayıcı bir meslek ve yaşlı bakımı olarak aktarılmıştır (Miller, 1999: 7).

David Miller sosyal adalet kavramının merkezine çoğulculuk ve durumsallığı yerleştirmiştir. Buradan hareketle Miller, bir toplumda insan ilişkilerini anlayabilmemiz için insan ilişkileri biçimlerinin anlaşılması gerektiğine dikkat çeker. Ancak toplumdaki bireysel aktivitelerin anlamlarını sosyal adalet platformuna taşımanın yolu olarak “Sosyal Adalet İlkeleri” (1999) adlı eserinde sık sık başvurduğu üç temel kavram önem taşımaktadır. Bu kavramlar, *ihtiyaç*, *hak ediş* ve *eşitlik* kavramlarıdır (Capeheart & Milanovic, 2007: 83).

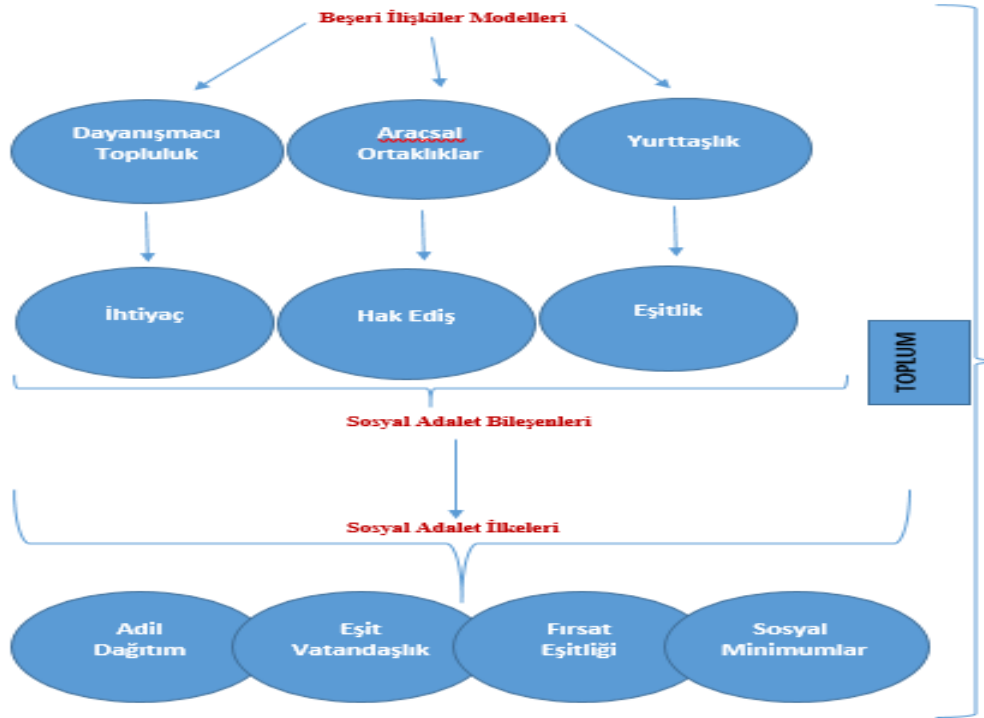
Miller’e göre ihtiyaç kavramı asli gereklilikte değerlendirilmekte; mevcut kapasite ya da işlevlerin kullanılmaması ve geliştirilememesi gibi hayati destekler için gerekliliklerin olmamasından ötürü riskleri ve tehlikeleri içinde barındıran bir kavramdır (Miller 1999: 207). Hak ediş ise, bireyin performansına dayalı ve sonundan ödül elde etme ile ilişki bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Bu yüzdendir ki yoğun bir performans; makam-mevki, rütbe, madalya ve ikramiye gibi ödül ile fırsat olarak materyal ya da materyal olmayan karşılıkların alınması beklenir (Miller, 1999: 134-141-143). Eşitlik kavramı ise, her toplumun, kendi yurttaşlarını eşit olarak benimsemesi, yurttaşların birbirlerine eşit muamelede bulunması ve sosyal olanakların her yurttaş için adil olarak pay edilmesi ile açıklanan toplumsal bir ideal olarak tanımlanmaktadır (Miller, 1999: 232-234).

David Miller’in ortaya attığı ve insan haklarını, adaleti görünür kılan ihtiyaç, hak etme ve eşitlik kavramları zemininde açıkladığı (Miller, 2005: 5 & Christie, McLachlan, Swales, 2007: 9-10 & Yıldırım, 2011: 10-12) “Eşit vatandaşlık”, “Sosyal minimum”, “Fırsat eşitliği” ve “Adil dağıtım” ilkeleri (Şekil 1) David Miller tarafından Britanya’da sosyal adalet bileşenlerine bağlı olarak geliştirilmiş sosyal adalet ilkeleridir (Çakır, 2016: 192-193).

Bununla birlikte Miller’in adalet kavramını anlamının yolu olarak toplumsal ilişkileri anlamaktan geçmektedir. Dolayısıyla onun kavramsallaştığı üç tip beşeri ilişkiler modelleri söz konusudur. Ona göre bunlar, dayanışmacı topluluk, araçsal ilişki ve yurttaşlık’tır. Dayanışmacı topluluk, Miller tarafından görece istikrarlı bir toplumda ortak ahlaki sistemin varlığı ve ortak ahlaki kimliğin paylaşıldığı topluluk türü olarak tanımlanır. Karşılıklı anlayış ve güven sonucunda ortaya çıkan ve diğerleri ile yüz yüze etkileşimi gerektiren bir toplum türüdür. Böylece inşa edilen toplumda bireyler, paylaşılan bir kültür sahip olmakla birlikte, akrabalık veya ahabalık vesilesiyle kendilerini dayanışma içinde hissetmektedirler (Miller, 1999: 25-26). Araçsal ortaklık ilişkisi ise, beşeri ilişkileri anlamamızın ikinci bir bileşeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradaki temel amaç faydacılıktır. Bireyler diğerleriyle birlikte çalışarak ideal anlamda gerçekleştirebileceği

amaçlar, hedefler ve ulaşılmak istenen sonuçlar itibarıyla iyi ilişkiler kurma yoluna giderler (Miller, 1999: 27). Beşeri ilişkileri anlamının bir diğer yolu ise yurttaşlık kavramı üzerine düşünmeyi gerektirmektedir. Dolayısıyla beşeri ilişkilerin üçüncü modeli yurttaşlıktır. İnsanlar diğer toplum üyeleri ile sadece dayanışmacı topluluk veya araçsal ortaklık açısından değil aynı zamanda vatandaşlık statüsünü tanımlayan soyut hakların kazandırdığı veya sunduğu sorumlulukların taşıyıcısı olarak da etkileşim halindedirler (Miller, 1999: 30).

Şekil 1. Beşeri İlişkiler Modelleri, Adalet Bileşenleri, Sosyal Adalet İlkeleri arasındaki ilişki

Kaynak: David Miller The Principles of Social Justice adlı kitabı (1999) ve What is Social Justice (2005) adlı makalesinden oluşturulmuştur.

3. Sonuç

Görüldüğü üzere adalet konusu yüzyıllar boyu tartışılmış ve önümüzdeki yıllar içerisinde de tartışılmaya devam edilecektir. Bu çalışmada adalet kavramının antik Yunandan günümüze kadar olan süreçte hangi anlamlarda kullanıldığı açıklanmaya çalışılmıştır. Dönem dönem güçlü olanın gücünü kullanmak için başvurduğu meşru bir kavram niteliği göstermekteyken, bazı dönemlerde toplumsal yaşamın yaşanılır yönü için vazgeçilmez bir kavram olarak tanımlanmıştır. Tüm tanımlarda ortak olan husus, adaletin her yönüyle yaptırım gücüne sahip, toplumu değiştirici, dönüştürücü veya disipline edici yönleri vurgulanmıştır. Yakın dönem bilim insanlarının görüşleri çerçevesinde adil bir düzen için gerekli materyallerin neler olduğu hususu bu çalışma da gündeme getirilmiştir. Bu çalışma da kronolojik olarak adalet tartışmaları ortaya konmaya çalışılmış, tartışmaların hangi yönde ilerlediği okuyuculara sunulmuştur. Görülmektedir ki Sokratesten David Miller'e kadar siyaset, felsefi ya da sosyolojik platformlarda iz bırakan hemen hemen her düşünür adalet kavramının anlamını ortaya koymaya çalışmıştır. Bu da bize göstermektedir ki adalet bireyleri veya toplumları bir arada tutmaya olanak sağlayan sihirli bir kavram olma özelliğinde olmaya devam ettirmektedir.

Kaynakça

- Borovalı, M.(2006). *Jhon Rawls, Halkların Yasası ve Kamusaladaki Düşüncenin Yeniden Ele Alınması*, Çev: Gül Evrin. Bilgi Üni. Yayınları, İstanbul
- Capeheart, L. & Milanovic, D. (2007). *Social Justice: Theories, Issues, and Movements*. Rutgers University Press
- Çakır, M.(2016). Bir Sosyal Adalet Kuramcısı: David Miller, İçinde 3rd International Congress On Social Sciences, China To Ardiatic, Kongre Kitabı (Ed: Mustafa Talas ve diğ). İksad Yay.
- Çebi, S,S.(2012). *Sosyal Adalet (Tarihsel ve Kurumsal Bir Bakış)*, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul.
- Doğan, A. (2011). *Küresel açlık Sorunu ve Sosyal Adalet*, Dergah Yayınları, İstanbul.
- Gökberk, M. (2007). *Felsefe Tarihi*. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Has Hacıp, Y. (2008), *Kutagu Bilig*, Çev: Reşit Ahmetli Arat, Kabalcı Yay.İstanbul.
- Harvey, D.(2003). Sosyal Adalet ve Şehir, Çev: Mehmet Moralı, Metis Yayınları, İstanbul.
- Hayek, F. (1995). *Hukuk, Yasama ve Özgürlük : Sosyal Adalet Serabı*, (Çev: Mustafa Erdoğan), İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Hazır, M. (2012). Çokkültürlülük Teorisine Çağdaş Katkılar ve Bireysel Haklar-Grup Hakları Ekseninde Çokkültürlülüğü Tartışmak, *Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries)* Cilt/ Volume:7, Sayı/Number:1 Yıl.
- Hobbes T. (2008). *Leviathan veya Bir Din ve Dünya Devletinin İceriği, Bicimi ve Kudreti*, Çev Selim Lim, YKY yayınları,İstanbul.
- Kaya, M.(2013). Platon'un Ruh Kuramı, *Sosyal Bilimler Dergisi / Cilt: XV, Sayı: 1. ss, 171- 182*.
- Kocaoğlu, M. (2014). *John Rawls: Adalet Teorisi ve Temel Kavramları*, İmaj Yayınevi, İstanbul.
- Kocaoğlu, M. (2014). *Robert Nozick: Adalet Teorisi ve Temel Kavramları*, İmaj Yayınevi, İstanbul.
- Locke, J. (2012), *Yönetim Üzerine İkinci İnceleme- Sivil Yönetimin Gerçek Kökeni Boyutu ve Amacı Üzerine Bir Deneme*, Çeviri: Fahri Bakırcı, Ebabel Yayıncılık.
- Miller, D. (1999). *Principles of Social Justice*. MA: Harward University Press.
- Miller, D. (2005). What is Social Justice. In: *Social Justice: Building Fairer Britain*. Nick Pearce, N., and Paxton, W. (eds.), pp. 5-7, *Politico's*, UK.
- Ökçesiz, H. (2008).“Hukuk ve Adalet Üstüne Duygular“, İçinde Hukuk ve Adalet Üstüne, *Doğu Batı*, Yıl 4, Sayı 13, ss.235-243.
- PLATON, (1999). *Devlet*, (Çev.) Sebahattin Eyüpoğlu vd. Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Pogge, T. (2006). *Küresel Yoksulluk ve İnsan Hakları*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Rawls, J. (1999). *A Theory of Justice*, Oxford University Press.
- Sağlam, R. (2007). Liberal Adaletin İki Farklı Görünümü, *EÜHFD*, C. XI, S. 1–2.
- Solomon Robert C. (2004). *Adalet Tutkusu*, Çev: E. Altınay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Şafak Balı, A.(2000). *Çok kültürlülük ve Sosyal Adalet*, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Şulul, C. (2009). İbn Rüşd'ün Siyaset Felsefesi, İnsan Yayınları, İstanbul.
- Topakkaya A. (2008). Adalet Kavramı Bağlamında Aristoteles-Platon Karşılaştırması, *Flsf, Sdü Felsefe Bl. Dergisi*, Sayı:6 Güz 2008, FLSF, cilt.6, ss.27-49.

Türkan, M. & Aşkın, Z. (2013). David Hume'un Siyaset Felsefesinin Epistemolojik ve Etik İçerimleri, *Beytulhikme An International Journal of Philosophy* ISSN: 1303-8303 | Volume 3, Issue 2, December.

Yıldırım, F.(2011). *Üniversite Gençliği "Sosyal Adalet"ten Ne Anlıyor? Sosyal Adalet İlkeleri Bağlamında Bir Eğilim Belirleme Araştırması*, Doktora Tezi. Ankara.

TDK Erişim Tarihi: 22.11.2016.

Extended abstract in English

This study tried to reveal the justice debates chronologically. the direction in which the discussions proceed was presented to the readers. it is evident that almost every philosopher who has left a mark on politics, philosophical or sociological platforms until David Miller has sought to understand the concept of justice. this shows us that justice is a magical concept that allows individuals or societies to coexist. at the same time, to the following questions have been sought answers. these; what are the main points of focus of the justice debate that continues from the past to the present day? how accurate is it to judge justice as a legal concept? what are the changes in the chronological process of the social justice concept that points to the social aspect of justice? is it possible to imagine a society in which everybody is equipped with equal rights and where social justice primitives are dominant in a world order that is facilitated by intercultural transition, multicultural life is spreading to everyone?

It is evident that the main points of focus in the justice debate are equality, rights and freedom. defining justice as just a concept of law can cause lack of meaning in the concept of justice. in the historical journey of the concept of social justice, definitions of justice are as follows:

- *to be fair, to give back when you are in debt.*
- *to comply with the law and not to break the equality.*
- *meaningful behavior in polis (a city, a state or in a field).*
- *it is a virtue to be explained.*
- *if a covenant is made, it is unjust to infringe it, and everything that is not unjust is also just.*
- *live in an environment where people can be free, equal, rational and possessive of property and labor.*

- *public utility.*
- *struggle against to unfair, unfair practices, distorted order understanding.*
- *fairness.* according to John Rawls, many things are said to be fair and unjust: not only institutions, laws and social systems, but also many special actions, including decisions, judgments and concessions. Rawls is a fundamental form of human beings, the basic structure of the society, or rather the way in which the major social institutions distribute basic rights and duties and the distinction of advantages from social co-operation. the purpose of Rawls, for example, Locke, Rousseau and Kant is to provide a sense of justice that generalizes and disseminate the familiar theorem of the social contract, and so Rawls has told us that all the people do not consider the original contract to enter a particular community or form a certain form of government. it shows. two principles are presented by Rawls. freedom principle and equality principle. each of them has a right equal to a fully appropriate plan of equal basic freedoms that is compatible with a similar freedom program for all. social and economic inequalities are two conditions. first, everyone must be connected to open offices and positions under conditions of fair equality; and second, they need to make the most

of the least advantageous members of the community. justice is the first virtue of social institutions, as truth is the system of thought.

- *desert*. (Robert Nozick is primarily concerned with the distribution of property, and argues that justice involves three ideas on this issue: justice in acquisition, justice in transfer and rectification of injustice. Nozick’s theory of justice claims that whether a distribution is just or not depends entirely on how it came about)

- *complex equality*. in justice globes, he describes this concept as follows: "in formal terms, complex equality does not mean that any citizen can survive in an arena or a social product, in relation to another field, x citizens can be selected for the political office for y citizen, and then two are unequal in the political arena, but will not be unequal as long as the office of x gives him an advantage in another area than y - superior medical care, access to better schools for children, entrepreneurial opportunities, etc.

- *a mirage*. (Hayek called the idea of social justice a "mirage". Hayek also called social justice a "will-o-the-wisp", "a quasi-religious belief with no content whatsoever").

- *the mode of human relationship*. according to miller, to understand the social justice there are three relationship in a society. these, solidaristic community, instrumental association and citizenship. according to miller the core idea of social justice is contained four principle. these, equal citizenship, the social minimum, equality of opportunity and fair distribution.)